

Etymologisia huomioita.

113. Suom. *kortata*, *korttaa*, *kortaa*, *kortto* ym.

1. Suomen läntisissä murteissa tavataan verbi *korttaa*, *kortata*, jonka levinneisyys ja merkitykset parhaiten käyvät selville seuraavista, Sanakirjasäätiön kokoelmista poimituista esimerkeistä (ainakin tavallisimmista sanakirjoistamme se puuttuu):

S a m m a t t i. »Lehmät o saaneet viljampualtakin niimpal, et luulis ser rupevan *korttamaa*». »Luulis sej jo rupevan *korttamaan*, ku satakin kuarmaat ajais santaa tohon kujaa.» »Kum mää nok kanammunat viäl syän, ni eiks mahrak *korttaa*.» »Ei sitä huushollii mikään *kortta*, vaik annais jauhoi säkkikaupal, kyl ne ne haaskaa.» — Sanan ilmoitetaan kuuluvan nykyään jo vanhentuneeseen kielenkäyttöön.

V i h t i. »Mä ostin hevosen, maksoin viistuhat markkaa. Se oli aika tyyris, mut mä sain siihen samaan valjaat ja, et kyl se sen *korttaa*.»

L i e t o. Jos esim. maa on hyvin muokattu ja lannoitettu sekä yleensä paljon uhrattu siihen, saatetaan sanoa: »Kyl se sen *korttaa*», korvaa lisääntyneen sadon muodossa.

N o u s i a i n e n. Jos joku katsoo olevansa toiselle jotakin hyvitysvelkaa, sanoo: »Kyl mnä sen hänel *kortta* jollakin tavall.»

M o u h i j ä r v i. »Kyllä se om mulle sen niim moneen kertaan *kortannu* (palkinnut), ettei sitä enää viitti velkoomaan alkaa.»

H ä m e e n k y r ö. »Minä sain Heikkilän emännältä 3 kiloo sial lihaa eikä se ottanus siitä maksoo, mutta kyllä minä sen sille jollail lailla *korttaan*.» »Meiläl lehmät pääsi teilän puutarhaaj ja ne teki siä vahinkoo, mutta kyllä minä sen *korttaan* (maksan vahingon).»

I k a a l i n e n. »Haukkumisella se kaikki *korttaa*.» »Sinä kai *korttaakki* hyvän pahalla?»

I l m a j o k i. »S on muka mies, se *korttas* (vähensi) multakin kolome mottia pois (s.o. vähensi 3 m³ pois lasketusta summasta, koska pinot olivat vajaita).» »Ne parkit pitää kuivattaa hyväksi ennenku viöö ne karvarihi, muutoon se *korttaa* (vähentää) niitä.» »Älä *korttaa* (riko) uutta leipää kun on vielä kaapiskin.»

L a i h i a. *kortata* 'lyhentää', *korttaapua* 'lyhentyä' (oli n. 50 vuotta sitten varsin paljon käytännössä naisten puheessa, esim. kun kangas joko kutomisaikana tai sen jälkeen, valmiiksi kudottuna, tai kun valmiiksi ommeltu vaate jostain syystä lyhentyi), esim. »Jos kaksi kangasta on ommeltava yhteen ja toinen puoli on pireet sanothin, jotta pirempää puolta pitää *kortata*, s.o. pitää neuloes löösemällä», »Jos halon hakkaajan

pinot mitataan pienemmäksi, niin se mittaa ja *korttaa* niitä pinoja», »kangas on *korttaapun»*, »tämä kangas on paha *korttaapumhan»*.

Siikajoeki. Christfrid Ganander mainitsee sanakirjassaan (I, s. 459 b), että Siikajoella käytetään verbiä *korttaan*, *kortata* 'minskar, aftager, afkortar, diminue'.

Alkuperäisin näistä merkityksistä on varmaan 'lyhentää, vähentää, pienentää', ja tästä ovat luontevasti johdettavissa merkitykset 'vähentää (velkaa, kiittolisuuden velkaa), korvata, palkita, tyydyttää, saattaa riittämään t. tuntumaan, riittää, tuntua' jne.

Ganander on ilmeisesti osunut oikeille jäljille huomauttaessaan, että tämä *kortata* verbi on »vox... svecica». Ettei se kuitenkaan ole kovin myöhäinen ruotsalainen lainasana, siihen viittaavat sen verraten moninaiset merkitykset, joiden kehittyminen on vaatinut aikansa, sekä vanhantyyppinen johdannainen *korttaapua*. Mutta joka tapauksessa tuntuu luontevalta pitää sitä saatuna siitä skandinaavisesta sanaperheestä, jonka jäseniä ovat nr. *korta*, *avkorta* 'lyhentää, vähentää', murt. (Rietz) *kórt á* 'afkorta, minska, förkorta', nn. *korta* 'forkorte, særlig ta hodet av fisk, slagte i utide', nisl. *korta* 'forkorte', Färssaarten kiel. *korta* 'skorte, mangle, forkorte' (ks. TORP Nynorsk etym. ordb. s. 310). Sanan esiintyminen länsisuomalaisissa murteissa viittaa sekin skandinaaviseen alkulähteeseen.

Samalta taholta on peräisin varmaan myös viron Hiidenmaan murteen (Wied.) *kortima* »stehlen» (so nähen, dass von zwei zusammengenähnten Stücken eins nicht so weit reicht wie das andere)', sana, joka merkitykseltään melko läheisesti liittyy äsken mainittuun Laihian murteen *kortata* verbiin.

2. Sanastaja lehdessä n:o 42, s. 7, pyydettiin tietoja verbistä *kortata*, jolla sattumalta tulleen ilmoituksen mukaan Hollolan pitäjän murteessa on edellä kerrotusta täysin poikkeava merkitys, nimittäin sama kuin kirjakielen ynnä monien murteiden sanalla *korventaa* (esim. teurastetusta siasta karvoja) ja jota ei myöskään tavata sanakirjoissa. Lisätietoja saatiin sekä Hollolasta että muutamista toisistakin Hämeen pitäjistä. Niiden mukaan saatetaan H o l l o l a s s a sanoa: »Meillä sijat oikei *kortataa* eikä velell' ajeta harjaksia». L ä n g e l m ä e l l ä *kortata* merkitsee '(lehmien, härkien ja lampaiden) sorkkien hiilustalla käristämistä (jotta karvat ja nahat ikäänkuin palaisivat ja kyntyset irtaantuisivat), kynityn kanan tai muun linnun käristämistä (jotta loput höyhenet ja untuvat palaisivat pois)'. H e i n o l a s s a *kortataan* kodan liedellä siansorkkia ja lampaanpäitä. S y s m ä l ä i n e n tiedonantaja kertoo: »pikku poikana oli teurastuspäivänä työni *kortata* lehmän ja lampaan sorkat, se oli

polttaa karvat ja kynnet pois, samoin lampaan päät ja kanat». K a r s t u l a s s a kehoitetaan: »Korttoa siitä sijasta karvat pois». Myös auringon kuumasta paahtamisesta joskus käytetään samaa sanaa. Esim. H e i n o l a s s a sanoivat vanhat ihmiset helteisenä kesäpäivänä: »kyl se nyt siel ulkon korttaa». — Pohjois-Suomesta on parilta paikkakunnalta saatu tietoja äänneellisesti läheisestä ja samaa merkitsevystä kortaa verbistä. P e l k o s e n n i e m e l t ä on ilmoitettu seuraavat esimerkit: »Korra nuo vasikan pää ja jalat», »Osaatko sinä tytär hyvin kortaa, että et polta», S a l l a s t a: »Pitäsihän ne poron koparatki (kynnet) kortaa».

Etenkin nämä pohjoissuomalaiset tiedot ja esimerkit johtavat mieleen äänneasun ja merkitysten puolesta täysin vastaavan lapin kielen sanan: I p R (Lind.-Öhrl.) *kårdet: peiwe kårda* 'æstus solis urit, solen bränner', *peiwe le kårdam landeb* 'ardore solis exaruit regio' jne., L (Wikl.) *kør^ete* 'brennen (von der Sonne)', *pei^evē-kør^etästaka-* 'Sonnenhitze', N (Niels.) *goar¹det* 'warm (up) a great deal, heat (of sun or fire); warm, roast, cook, a little (not fry in a pan)' jne., (Qvigst. Beitr. 74) *lodde goar¹dēt* 'die Flaumhaut eines Vogels (einer Eidergans) sengen, nachdem die Federn abgerupft sind'. Lapin sana on palautettava aikaisempaan asuun *korta-, joka täsmälleen vastaa pohjoissuomalaista korta- vartaloa, ja lieneekin otettava lukuun se mahdollisuus, että viimeksi mainittu on saatu lapista. Mutta suomen eteläisempien murteiden kortata, korttaan muotoakaan ei sanansisäisen -rtt-:n vuoksi voida erottaa lapin sanan yhteydestä.

Tällainen muoto näyttää nimittäin olevan sangen vanha, sillä sen kanssa sopii täysin yhteen seuraava 'korventamista' merkitsevä mordvan verbi: (Paas.) E *kirtams*, *kur¹tams*, M *kār¹ta¹ms* 'sengen, versengen'. PAASONEN tosin (Mord. chrest. s. 79) — suomen kortata sanaa tuntematta — yhdistää tähän suom. (Lönnr.) *koru* 'brand- l. brännlukt, svedos (käry)' ja *koruttaa* 'afge brandlukt, sveda, bränna (korventaa)', samoin Paasosta seuraten RAVILA FUF XX, s. 114, mutta *koru* ja *koruttaa*, kuuluvat varmasti *korventaa*, *korveta* jne. sanojen yhteyteen ja palautuvat *korvu ja *korvuttaa* asuihin, joista viimeksi mainittu tavataankin esim. Pohjanmaalla H i m a n g a n murteessa. SETÄLÄ taas (Quantitätswechsel s. 30) katsoo mord. *kur¹tams*, *kār¹tams* sanan kuuluvan saman kielen E *kurvažan*, M *kāvūžan* 'ich entzündete mich' sanan yhteyteen, siis suom. *korventaa* ja I p. *guor¹bāt* verbien vastineisiin, mutta tätäkin on pidettävä erehdyksenä. Viimeksi mainittujen mordvalaisten johdannaisten kantasana kuuluu E *kurvams* 'lodern, lodernd brennen', ja E *kur¹tams*, M *kār¹tams* olisi outo tämän kausatiivijohdannaiseksi, jota vastoin se sekä äänneasultaan että merkitykseltään tarkoin vastaa suom. kortata verbiä.

Näillä sanoilla näyttää olevan tšeremississäkin vastine, uhrimenojen

yhteydessä käytetty sana, joka mainitaan Szilasin sanakirjassa (Genetzin mukaan): *korðem* '(beim Opfern den Tisch mit einem brennenden Kien-span) umkreisen (ohne selbst herumzugehen)', esim. (GENETZ JSFOu VII, s. 55) *osalom šikš šutomaške, tulon šikšon korðol koltçyetta ile!* 'mit Feuer und Rauch [uns] umgebend, vertreibt das Böse dahin, wo der Rauch nicht hinreicht!' Tšeremissin sana viittaa taas lähinnä sanansisäiseen *-rt-* yhtymään (samaaan tapaan kuin esim. sanoissa *βurðâ* 'Schaft, Stiel, Stengel' = suom. *varsi* ja *šarðâ, šorðâ* 'Elentier' = mord. *šardo, -a* 'id.; Renntier', vog. *surti* 'Renntier' jne.) ja tuntuu siis täsmälleen vastaavan lp. *goar'det* ja suom. *kortaa* muotoja.

Samantapaista horjuvaisuutta kuin puheena olevassa sanasikermässä tavataan likvidan ynnä geminaattaklusiilin yhtymäin edustuksessa eri kielten kesken muutamissa muissakin tapauksissa, esim. suom. *polltaa*, mordE *pullams*, M *pâl'tams* ~ lp. *boal'det* sanassa.

Kuuluuko ostjakkisamojedin (Castr.) *kūram, kūrram* 'sengen (Holz)' tähän yhteyteen vai suom. *korveta* jne. sanojen vastineisiin, kuten SETÄLÄ (Stufenw. s. 104, Verw. s. 71) varovasti olettaa, sitä on toistaiseksi mahdotonta ratkaista.

3. Lapin *goar'det* verbillä on aikaisemmin mainittujen lisäksi mm. merkitys (Niels.) 'beg imperiously for, demand, insist upon having', (Qvigst.) 'durch das Verlangen eines unbilligen Preises plagen' ja johdannainen *goar'do*, attr. *goardos* merkitsee (Niels.) 'very exacting, unreasonably severe in his demands, who charges very high prices', (Qvigst.) 'einen unbilligen Preis verlangend'. Tämä tietenkin saattaa olla sanan kuvaannollista käyttämistä, johon on päädytty lapin kielen piirissä, mutta joka tapauksessa on syytä huomauttaa, että myös suomen kielen murteissa tavataan jossain määrin vastaavantapaista käytäntöä *kortata* verbillä. Karjalan kannakselta, Uudeltakirkolta on lähetetty seuraavanlainen tiedonanto: »*Korttaamine* tarkoittaa meillä, kun pyytämällä tai jotenkin keinottelemalla saa itselleen tavaraa, jota tällä on vähän tai tarvitsisi itse. Esim.: Ei hänel uo rahhaa millokaa, ku pojat ai *korttajaat* ku tietääät olla.» Kesälahden pitäjältä on saatu talteen mm. tällainen esimerkki: »Mie koittelen *kortata* siltä sitä velekooiin, ku se on nii huono maksaja». Siilinjärvellä *kortata* merkitsee 'vaatia toiselta ihmiseltä jotakin'. Tällaisten lapissa ja suomessa tavattavien merkitysten voisi ehkä ajatella kehittyneen samansuuntaisesti kuin esim. *korventaa* verbillä mm. Nilsissä tavattavan merkityksen 'tiukasti pyytää, kättää' (»Jos kerjäläinen tai mustilainen tiukasti pyytää ruokaa tai muuta, jota antaja ei mielellään anna, sanotaan *se korventi korventi niin uimeneen asti* 'kätti ihan tiukasti'»).

Mutta *kortata* verbillä on, etenkin Suomen karjalaisissa ja savolaisissa murteissa, mutta monin paikoin muuallakin, laajalti toisenlaisiakin merkityksiä, ja näistä 'pyytää, vaatia' merkitys on nähtävästi saanut alkunsa. Verbi *kortata* merkitsee eri paikkakunnilla 'kaivaa esiin, koettaa saada esiin jotakin jostakin ahtaasta paikasta (esim. neula seinän raosta, korkki pullostasta, lutikka korvasta, roska silmästä, tikku sormesta, pudonnut lakki tai sanko syvästä kaivosta jne.), kaivella (esim. taskuja, suuta, kurkkua), kurkotella (esim. omenaa puusta, ruokaa pöydästä), puhdistaa, perata, nuohota jotakin tukkeutunutta (esim. savupiippua, likaviemäriä), poimia tyhjäksi (marjapaikka, etenkin vieraan omistama), haalia, koota itselleen, näpistellä, tyhjentää (esim. latoa, vajaa), siirrellä (esim. halkoja liiterin oven suusta peräseinälle tai pinosta toiseen, laivaan lastattavia hiiliä ruumassa pois kansiluukun kohdalta, tulipalon aikana vesiämpäriä ketjussa seisovien ihmisten kädestä käteen)' jne. Muutamia näistä merkityksistä mainitsee Lönnrotkin sanakirjassaan. Sen mukaan tarkoittaa *korttaa*, *kortata*, *korttata*, *korttia* 'snatta, roffa, undansnilla, fara af med, utvälja, hamla l. räcka efter (serttiä, merttiä, kurkottaa)' (lisävihossa mainitaan myös *kortata* 'skrapa ihop; uppskjörta'), »*korttia* on ottaa puoliväkisin l. liian kiusaamisen kautta», »lapset korttavat papua», »katso paremmin, mihinkä lapsi korttaa itsensä 'släpar sig, stular af, hamlar efter'».

Kun tuntuu vaikealta uskoa, että 'korventamisen' merkityksestä olisi voinut johtua sille näin kaukaisia ja moninaisia merkityksiä, on pakko ainakin toistaiseksi jättää ratkaisematta, kuuluuko tämä sana ollenkaan yhteen *kortata* 'korventaa' verbin kanssa.

4. Lönnrotin sanakirjasta ja sen lisävihosta löytyy tietoja vielä neljännestäkin sanaryhmästä, joka äänneasultaan läheisesti liittyy edellisiin. Itse sanakirjassa tavataan ensinnäkin substantiivi *korto*, *kortto* 'vräkling, skojare, skamlös menniska (heittiö, hävytön)' ja lisäksi passiivin partiisiippi *kortettu* 'förgjord, förtrollad', esim. *k. pyssy*, ja lisävihossa neljäs infinitiivi *korttuminen* 'förhexning, besvärjelse (noituminen)'. Virittäjässä (1912, s. 32) Toivo Itkonen on, kirjoituksessaan Suomalaisia mytologisia sanoja Inarista, esittänyt seuraavia tarkempia tietoja *kortosta*: »Vanhat metsämiehet sanovat *korton* menevän pyssyyn pahanilkisten ihmisten katseesta. Tarkasti katsottaessa tällöin piipusta näkyy *kortto* l. *riethän silmä*, kuten sitä myöskin sanotaan. Se ajetaan pois joko katajansavulla tai siten, että pyssynpiippu täytetään vedellä ja sen lävitse *pistä soha'sthän kolmasti täheksi kümennetulla rassilla.*» Kalaonnikin saattaa *korttua*, jos syrjäinen saa nähdä saaliin. Sen tähden kalat pitää aina tarkoin peittää. Jos kui-

tenkin vieras pääsee näköisälle, on heti viskattava puukko kalojen sekaan; silloin *korttumainen* estyy.

Sanasikermä näyttää olevan verraten yleinen muuallakin Peräpohjolasa. Sanakirjasäätiön arkistoon on siitä saatu melkoisesti tietoja. Esim. Ruotsin puolelta Vittangista on pantu muistiin verbit *korttaa* 'pilata, etenkin pahansuovasti katsomalla' (*korttaa toiselta pään; kenkä on korttanu jalan*) ja *korttaintua* (*kirnu on korttaintunnu*) sekä substantiivi *kortto* 'pilaus, menestymättömyys, liiatenkin pahain ihmisten kautta tullut' (*pütö on kortossa; püssü on kortossa; kirnu on kortossa, ei saa voita; haetkin ihminen joka parantais sen korton kirjusta; se navetta on korttopaikka*). Alatorniossa *kortto* tarkoittaa 'konnaa, veijaria, ilkimystä, hutilusta', Kemissä 'leikinlaskijaa, konnaa, velikultaa'. Tervolassa sen merkitys on 'häijy, ilkeä henkilö', Kittilässä 'piru', Rantsilassa »*kortto* ihminen on sellainen, joka ottaa toiselta mistään välittämättä niin paljon kuin suinkin vaan saa». Jne.

Näilläkin sanoilla on vastine Norjan lapissa: (Friis) *goarttot* 'blive graadig, slugvoxen; miste Evne til at dræbe, miste »Draapet» (om Bøsse)', (Niels.) *goar^ltot* 'get bewitched, lose its power of killing (of a gun)' ja *goar^ltö-lod^lde* 'bird of ill omen', jonka alkuosa on suom. *kortto* sanan tarkka vastine. Nielsenillä on edelleen johdannainen *goar^ltodit* 'bewitch, cause (a gun) to lose its power of killing' ja Friisillä adjektiivii *goartte, goartes* 'vorax, graadig, slugen, slugvoxen (til at drikke)'. Myös Friisin mainitsema *boarttot* 'magicis artibus infici, fortroldes, forhekses, miste Evnen til at dræbe (om Bøsse)' on varmaankin tähän yhteyteen kuuluva, ilmeisesti tilapäinen muunnos *goarttot* asusta.

On kuitenkin epätodennäköistä, että nämä pohjoissuomalaiset ja norjantalpalaiset sanat olisivat toistensa perinnäisiä vastineita. Päinvastoin on hyvin todennäköistä, että on kysymys lainauksesta jompaankumpaan suuntaan, varmaankin suomesta lappiin, mihin näyttää viittaavan se seikka, että tärkeimmät lapin sanat lähinnä näyttävät liittyvän vain suomalaisiin muotoihin *korttua*, murt. *korttuva* ja *kortto*.

Kun näin ilmeisesti on asianlaita, niin silloin ehkä voidaan erästä toista, laajempialaista lapin sanaa pitää Peräpohjolan *korttaa*, *korttua*, *kortto* pesyeen vanhempana vastineena, nimittäin IpL (Grundstr.) *kuor^lhtē* 'Magenkrankheit, verursacht durch Unternahrung in der Kindheit (nach anderen Gewährsleuten liegt *kuor^lhtē* unter der Brust, grunzt wie ein Renttierkalb und wird zum Schluss eine Art Tier; gegen dieses Übel soll frisches Blut gut sein)', *kuor^ltēk* '(Renttier,) das Wasserblasen in den Eingeweiden hat und davon krank ist; Renttier, das sich krümmt und Magenschmerzen zu haben scheint; Renttier (od. Mensch), das (der) eine Magen-

krankheit hat, von der man annimmt, dass sie durch Hunger verursacht ist', *kuor'tek-kuollē* 'Fisch mit einer Missbildung des Darmes; die Gedärme sind gross, geschwollen und hart und sehen aus wie Rogen', N (Friis) *guortte* 'morbus sub praecordiis incidens, quo crepitus frequente emittuntur, et Sygdomstilfælde under Brystet (især hos Kvinder), der er forbunden med Rumling (efter Folketroen kommer denne af, at der hos den Syge har udviklet sig en Klump inden i Livet, som har et Slags Liv og som grynter)', *guorttot* 'saette sig til med, faa saadan (guortte) Sygdom', (Niels.) *guor'te* 'a kind of animal (diw're) which exists, according to popular belief, inside people who suffer from cardialgia', *guor'teluvvât* 'get the illness which is caused by a guor'te'. Merkitysten suhteen voidaan ajatella suomen olevan alkuperäisemmällä kannalla, sanojen alkumerkitykseksi siis 'pilata, tehdä kelvottomaksi, huonoksi jne. pahalla katseella tai muulla maagillisella tempulla', 'pilaus' jne., josta sitten lapin merkitys 'tietylainen salaperäinen sairaus' olisi edelleen kehittynyt. Mutta äänteellinen puoli tuottaa jonkin verran vaikeuksia. Suomen *kortta*-vartalon vastineeksi lapin *guor'te* on outo, odottaisi lp. **goar'te*. Tosin voidaan mainita joitakin tapauksia, joissa on samanlainen vokaalisuhde, esim. suom. *joka* = lp. *juokke*, mutta ne ovat kovin harvinaisia ja joka tapauksessa poikkeuksellisia. Se mahdollisuus ehkä on otettava lukuun, että myös lp. *guor'te* on laina suomesta, mutta melkoisesti vanhempi kuin *goar'tot*, ja että vokaalien välinen suhde tässä tapauksessa olisi samanlainen kuin esim. tapauksissa suom. *roivas*, *talonpoika*, *voima*, *voittaa* > lp. *ruoives* 'hamppu', *dälö-buoi'ge*, *vuoi'bme*, *vuoi'tet* — ellei näissä taas ilmene vain suom. *oi* diftongin edustus lappiin saaduissa lainasanoissa. Epäselväksi ja epävarmaksi jää siis lp. *guor'te* sanan kuuluminen tähän yhteyteen.

Mitä vihdoin tulee tämän suom. *kortto*, *korttaa* jne. sanasikermän alkuperään, niin on hyvin epävarmaa, kuuluuko se minkään edellä käsitellyn *kortata*, *korttaa*, *korttia* jne. verbin yhteyteen. Lähinnä ehkä voisi ajatella *kortata* 'korventaa, paahtaa' sanaa, jolloin pahansuovalla katseella pilaaaminen olisi käsitettävä jonkinlaiseksi katseella, silmäyksellä korventamiseksi tai polttamiseksi. Onhan tämän sanan ruotsinlappalaisella vastineellakin aikaisemmin mainitun 'korventaa, polttaa' merkityksen ohella myös merkitys 'vahingoittaa': (Lind.-Öhrl.) *kårdet* 'nocere, skada', esim. *taina todn kårdah etjebt* 'damnum hoc tibi apportat, med detta gör du dig skada' *jukkeleswuotin etjebs kårda* 'ebriositate damnum facit, han skadar sig genom dryckenskap'. Mutta toisenlainenkin mahdollisuus näyttää olevan olemassa. Peräpohjolan *kortto* ja *korttaa* voivat vuorostaan olla peräisin lapiasta. Dosentti Erkki Itkonen on kiinnittänyt kirjoittajan huomiota seuraaviin Norjan lapin sanoihin, joilla on täsmälleen sama merkitys kuin

näillä ja jotka äänteellisestikin ovat näitä lähellä: (Niels.) *guoržo* (*gur'žu-*) 'one who has the evil eye, a bird of ill-omen', *gur'žit* 'exercise an evil supernatural influence upon someone or something, bewitch (animals, by looking at them with the »evil eye«); make unlucky (fishing or hunting gear)', *guoržoluvvât* 'become subject to a supernatural influence of an unlucky kind, with the result that one loses one's luck in reindeer-keeping or fishing, esim. *ī dât duostâ bågğeolmuš lokkât boc'cuidis, guoržoluvva dât olmuš, dât læ boarēs ol'bmui tii'dâ* 'en fjell-lapp tør ikke telle renene sine, for den som gjør det mister renlykken, det er gamle folks overtro'. Voidaan ajatella, että lp. *guoržo* aikoinaan olisi omaksuttu Peräpohjolan murteeseen muodossa **kortso* ja että tämä sitten säännönmukaisesti olisi kehittynyt asuun *kortto*. Tosin silloin taivutuksen pitäisi kuulua *kortto*, **kortton*, **korttot* jne. (vrt. *mettä*, *mettän*, *mettät*) eikä *kortto*, *korton*, *kortot*, mikä suhde nykyään on vallitsevana. Mutta alkuperäisten *-rts-*llisten (*-rtts-*llisten) sanojen harvalukuisuus on ehkä voinut aiheuttaa sen, että *kortto* analogisesti on päässyt liittymään tavalliseen *pirtti* ~ *pirtin*, *vartta* ~ *vartan* vaihtelu- ja taivutustyyppiin. Mikäli tällaiset oletukset ovat oikeaan osuneita, on puheenalainen sana aikojen kuluessa suorittanut seuraavan kiertokulun: lp. *guoržo*, *gur'žit* > suom. (? **kortso*, **korts-* >) *kortto*, *korttaa*, johd. *korttua* > lp. *goar'to*, *goar'tot* (ja *guor'te*?).

Suomen kielessä tavataan siis nähtävästi ainakin kolme eri alkuperää olevaa *kortata*, *korttaa* verbiä (edellä ensimmäiseksi, toiseksi ja neljänneksi käsitellyt), joilla kullakin on selvästi omat esiintymisalueensakin. Kolmanneksi esitelty saattaa kuulua toiseksi käsitellyn yhteyteen, mutta varmaa tämä ei ole, joten kaikki neljäkin voivat olla vain, ainakin osittaisia, homonyymejä.

Y. H. Toivonen.